

NOTATKI BOTANICZNE

Rzadkie i interesujące gatunki roślin naczyniowych okolic Libiąża (Wyżyna Śląska)

W latach 2008–2009 wykonywano spisy florystyczne na terenie o powierzchni 32 km², położonym pomiędzy Libiążem i Chełmkim, przynależącym do mezoregionu Pagóry Jaworznickie (KONDRACKI 2009). Obszar ten nie był do tej pory dokładnie zbadany. Ubogie dane z literatury wymagały uzupełnienia oraz weryfikacji zgodnie z założeniami metodycznymi „Atlasu rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce” (ZAJĄC 1978; ZAJĄC & ZAJĄC 2001). Podczas prac terenowych stosowano siatkę kartogramu ATPOL o boku 2 km. Spisy objęły 8 kwadratów o numerach: DF5540, DF5541, DF6500, DF6501, DF6510, DF6511, DF6520, DF6521.

W badanym terenie stwierdzono występowanie 598 zdomowionych gatunków roślin naczyniowych (KOWALCZYK 2010). Na poniższej liście znalazły się 43 wybrane gatunki uznane za interesujące, rzadkie, gatunki górskie (ZAJĄC 1996), gatunki objęte ochroną ścisłą (ROZPORZĄDZENIE 2004) oraz 4 gatunki znajdujące się na polskiej „czerwonej liście” (ZARZYCKI & SZELĄG 2006). Nazwy zostały podane za MIRKIEM i in. (2002).

WYKAZ GATUNKÓW

! – gatunek nowy dla opracowywanego terenu (nie notowany do tej pory w kwadracie kartogramu ATPOL o boku 10 km; lub brak danych w atlasie dla gatunku); § – gatunek objęty ochroną ścisłą; **G** – gatunek górski; * – antropofit zdomowiony; **stan.** – stanowisko(a); **ul.** – ulica.

! *Alisma lanceolatum* – Libiąż-Dół. Kilka okazów przy brzegu Stawu Młyńskiego przy ul. Dąbrowskiego. 1 stan: DF6510. V. (ZARZYCKI & SZELĄG 2006)

! *Astragalus cicer* – Libiąż-Grabiczka. Miejscami na przydrożach. Okolice stacji PKP Libiąż, ul. Partyzantów. 1 stan: DF6501.

! * *Atriplex nitens* – Libiąż-Dół. Stanowisko na siedlisku ruderalnym przy ul. Dąbrowskiego. 1 stan: DF6510.

! § *Atropa belladonna* – Las na północ od wsi Kosówki. Pojedynczy okaz w lesie mieszanym przy źródle „Kołtunowa Woda”. 1 stan: DF5540.

! *Berula erecta* – Brzegi zbiorników wodnych. 2 stan: DF6501 – Libiąż-Grabiczka: rów przy ul. Borowej; DF6510 – Libiąż-Budzowy: rów przy ul. Waryńskiego.

! *Bulboschoenus maritimus* – Libiąż-Szyjki. Szuwary przy brzegach stawów rybnych. 1 stan: DF6520.

G *Cardaminopsis halleri* – Pospolicie, 5 stan: DF5540 – Na południe od Jaworzno-Byczyna las mieszany, przy kanale Matylda oraz las mieszany na południe od kanału, DF5541 – Libiąż – las wsi Byczyna, DF6501 – Libiąż-Libiąż Duży – zarośla, obrzeża lasów, DF6520 – Libiąż-Szyjki – las mieszany, DF6521 – Libiąż-Moczydło, Żarki, lasy mieszane.

! *Carex bohemica* – Libiąż-Szyjki, kilkanaście kępek na piaszczystym brzegu stawu Rzepka. 1 stan: DF6520. V. (ZARZYCKI & SZELAĞ 2006).

! *Carex demissa* – Libiąż-Szyjki. Brzegi stawów rybnych. 1 stan: DF6520.

! *Carex hartmanii* – Łąki okresowo podmokłe na różnych stadiach sukcesji. 2 stan: DF6511 – Libiąż-Moczydło, u zbiegu ul. Krakowskiej i dawnego torowiska kopalni „Janina”; DF6520 – Libiąż-Szyjki – kompleks łąk „Podstawie”.

! *G Carex ornithopoda* – Nierównomiernie, gatunek znajdujący się na „Czerwonej liście roślin naczyniowych w Polsce”. 2 stan: DF6501 – Libiąż wzgórze przy ul. Górnej, skraj lasu mieszanego, zarośla; DF6511 – Libiąż-Moczydło – skraj lasu. [V] (ZARZYCKI & SZELAĞ 2006).

§ *Carlina acaulis* – Siedliska kserotermiczne, południowo-zachodni stok wzgórza Karpiówka – Libiąż-Role. 1 stan: DF6511.

§ *Centaureum erythraea* – Zarośla, leśne polany, skraje lasów. 3 stan: DF5541 – Libiąż – las wsi Byczyna; DF6501 – Libiąż-Libiąż Duży; DF6511 – Libiąż-Moczydło.

§ *Centaureum pulchellum* – Siedlisko ruderalne, Libiąż przy ul. Dąbrowskiego. 1 stan: DF6510.

G Chamaenerion palustre – Libiąż-Szyjki, brzeg spuszczonego stawu rybnego („Pusty Stawek”). 1 stan: DF6520.

§ *Chimaphila umbellata* – Bory sosnowe na północ od wsi Kosówki. 1 stan: DF5540.

! *Cicuta virosa* – Libiąż-Grabiczka, rów melioracyjny na skraju lasu. 1 stan: DF5541.

! *Cyperus fuscus* – Libiąż-Szyjki, obficie na piaszczystych brzegach stawów rybnych. 1 stan: DF6520.

§ *Daphne mezereum* – Pojedynczy okaz w lesie o charakterze gądu przy źródle „Kołtunowa Woda” na północ od wsi Kosówki. 1 stan: DF5540.

§ *G Equisetum telmateia* – Miejscami obficie, przydroża, lasy liściaste i mieszane, rowy, zarośla. 2 stan: DF5540 – Las na północ od wsi Kosówki; DF6511 – Libiąż-Role (wzgórze Karpiówka).

§ *Gladiolus imbricatus* – Przydroża, wilgotne łąki wzdłuż kanału Matylda – Libiąż. 2 stan: DF5540; DF5541.

§ *Hepatica nobilis* – Lasy liściaste, zarośla, śródpolne zadrzewienia, miejscami obficie. 3 stan: DF5540 – lasy na północ od wsi Kosówki; DF6500 Libiąż-Jazdówka; DF6510 Libiąż-Biesy, Libiąż-Dół.

! *Juncus alpino-articulatus* – Brzegi stawów rybnych, rzadko. 1 stan: DF6520 – Libiąż-Szyjki.

! *Koeleria glauca* – Siedliska kserotermiczne, południowo-zachodnie zbocza wzgórza Grodzisko (Libiąż), rzadko. 1 stan: DF6510.

! * *Neslia paniculata* – Obrzeża pól uprawnych na wzgórzu Karpiówka, pojedyncze okazy. 1 stan: DF6511 – Libiąż-Role.

§ *Ornithogallum umbellatum* – Rzadko na przydrożach, w zaroślach. 2 stan: DF6500 – wzdłuż ul. Spokojnej w okolicy wzgórza Moczydła, Libiąż-Jazdówka; DF6510 – Libiąż (wzgórze Grodzisko – jeden okaz).

! § *Orobancha lutea* – Murawa kserotermiczna na południowo-zachodnim zboczu Grodziska (Libiąż), kilkadziesiąt kwitnących okazów. 1 stan: DF6510.

G Polygonatum verticillatum – Lasy liściaste, lasy mieszane, rowy, miejscami często. Stan 2: DF5540 – lasy na północ od wsi Kosówki; DF5541 – Libiąż – las wsi Byczyna.

! *Potamogeton alpinus* – Kanał odwadniający – Potok Gromiecki – Libiąż-Szyjki. 1 stan: DF6520. V. (ZARZYCKI & SZELAĞ 2006).

! *Potamogeton berchtoldii* – Kanał odwadniający – Potok Gromiecki – Libiąż-Szyjki. 1 stan: DF6520.

! *Potamogeton pectinatus* – Kanał Matylda – na północ od wsi Kosówki. 1 stan: DF5540.

! *Rubus orthostachys* – Przydroża, Libiąż-Szyjki. 1 stan: DF6520.

G Sambucus racemosa – Przydroża, obrzeża lasów, zarośla, pojedyncze okazy. Stan 2: DF5540 – las na północ od wsi Kosówki; DF6520 – Libiąż-Szyjki.

! *Senecio fluviatilis* – 2 stan: DF5540 – las na północ od wsi Kosówki, zarośla nad kanałem Matylda; DF6520 – Libiąż-Szyjki, zarośla na przydrożach przy stawach rybnych.

G Senecio nemorensis s.lato – Wzdłuż przydroży. 2 stan: DF5540 – las na północ od wsi Kosówki, okolice kanału Matylda, DF5541 – Libiąż – las wsi Byczyna.

! *Senecio rivularis* – Przydroża, łąki zmiennowilgotne. 2 stan: DF5540 – łąki nad kanałem Matylda na północ od Kosówek, DF6520 – kompleks łąk „Podstawie” Libiąż-Szyjki.

!* *Stachys annua* – Kilka okazów na obrzeżach pola uprawnego u stóp wzgórza Grodzisko (Libiąż). 1 stan: DF6510.

! *Thalictrum lucidum* – Rowy, zarośla w miejscach wilgotnych, miejscami obficie. 3 stan: DF5541 – Libiąż – las wsi Buczyna; DF6511 – Libiąż-Moczydło; DF6520 – Libiąż-Szyjki.

! *Thalictrum minus* – Kilka okazów w kserotermicznych zaroślach na południowo-zachodnim zboczu Grodziska (Libiąż). 1 stan: DF6510.

G *Valeriana sambucifolia* – Zarośla na przydrożu, Libiąż-Dół. 1 stan: DF6510.

§ **G** *Veratrum lobelianum* – Trzy okazy na leśnej drodze, las mieszany na północ od wsi Kosówki. 1 stan: DF5540.

!* *Veronica polita* – Obrzeża pól uprawnych u stóp Grodziska (Libiąż). 1 stan: DF6510.

! *Viola rupestris* – Siedliska kserotermiczne na południowo-zachodnim zboczu Grodziska (Libiąż). 1 stan: DF6510.

Podziękowania. Serdecznie dziękuję dr. Marcinowi Nobisowi za oznaczenie rodzaju *Rubus*, dr Renacie Piwowarczyk za potwierdzenie oznaczenia *Orobancha lutea*, dr Joannie Zalewskiej-Galosz za weryfikację rodzaju *Potamogeton* oraz dr. Maciejowi Waydzie za pomoc w oznaczaniu i weryfikację wielu okazów. Szczególne podziękowania składam na ręce prof. dr. hab. Adama Zająca za cenne uwagi, oraz pomoc w trakcie przygotowywania zarówno pracy magisterskiej jak i niniejszej publikacji.

Summary. Rare and interesting vascular plant species in the vicinity of Libiąż (Śląska Upland). This paper presents the list of rare and interesting vascular plant species found in the vicinity of Libiąż (Silesia Upland) in 2008 and 2009. 43 of these species are included in this paper. They can be further subdivided into several categories: species new for the researched area (27), mountain species (9), species protected by law (11), species included in the polish “red list” (4) and domesticated antropophytes (4).

LITERATURA

- KONDRACKI J. 2009. Geografia regionalna Polski. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- KOWALCZYK T. 2010. Rośliny naczyniowe okolic Libiąża (Wyżyna Śląska). Mskr. pracy magisterskiej, Instytut Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- MIREK Z., PIĘKOŚ-MIRKOWA H., ZAJĄC A. & ZAJĄC M. 2002. Flowering plants and pteridophytes of Poland – a checklist. – W: Z. MIREK (red.), Biodiversity of Poland **1**, s. 442. W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Kraków.
- ROZPORZĄDZENIE 2004. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 lipca 2004 r. w sprawie gatunków dziko występujących roślin objętych ochroną. Dz. U. Nr 168, poz. 1764.
- ZAJĄC A. 1978. Założenia metodyczne „Atlasu rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce”. – Wiad. Bot. **22**(3): 145–155.
- ZAJĄC A. & ZAJĄC M. (red.) 2001. Atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce. s. xii + 714. Nakładem pracowni Chorologii Komputerowej Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- ZAJĄC M. 1996. Mountain vascular plants in the Polish lowlands. – Polish Bot. Stud. **11**, Kraków.
- ZARZYCKI K. & SZELĄG Z. 2006. Red list of the vascular plants of Poland. – W: Z. MIREK, K. ZARZYCKI, W. WOJEWODA & Z. SZELĄG (red.), Red list of plants and fungi in Poland, s. 9–20. W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Science, Kraków.

TOMASZ KOWALCZYK, *Ogród Botaniczny, Instytut Botaniki UJ, ul. Kopernika 27, 31-501 Kraków, Polska; e-mail: tomasz.kowalczyk@uj.edu.pl*

Przyjęto do druku: 15.02.2012 r.